

BRAND PRODUCTS OF REGIONAL CUISINE IN THE PROMOTION OF TOURISM IN ROZTOCZE

EWA BEKIER-JAWORSKA¹, MARCIN BOCHENEK²

¹State Higher School of Vocational Education in Zamość, Institute of Tourism and Recreation

²Józef Piłsudski University of Physical Education in Warsaw, Faculty of Physical Education and Sport in Biała Podlaska, Chair of Physical Education

Mailing address: Marcin Bochenek, Faculty of Physical Education and Sport, Chair of Physical Education,
2 Akademicka Street, 21-500 Biała Podlaska, tel.: +48 83 3428724, fax: +48 83 3428800,
e-mail: marcin.bochenek@awf-bp.edu.pl

Abstract

Introduction. There has been a trend over the last few years of using specialties of regional cuisine as an independent tourist attraction. The creation of local brands is an important element in the promotion of a given region and it also influences the development of culinary tourism. The aim of the studies conducted was to identify regional dishes – a choice of dishes that could be described as 'brand dishes' and the use of those dishes as tourist attractions in Roztocze. **Material and methods.** Studies were conducted on a group of students studying tourism and recreation at State Higher School of Vocational Education (PWSZ) in Zamość using a questionnaire. **Results.** The questionnaire provided an assessment of the levels of knowledge of regional cuisine among Polish and Ukrainian students, identified the most characteristic dishes and selected brand products, and helped to arrive at a suitable method of promotion. **Conclusions.** Nationality, family customs and selection of local restaurants highly influence knowledge of regional cuisine. Interviewees decided that the most outstanding products from Roztocze were Zwierzyniec beer, and Biłgoraj pie. Regional products should be used as a tourist attraction in Roztocze.

Key words: tourist brand product, regional cuisine, promotion, culinary tourism

Introduction

Culinary cuisine in Poland is currently strongly promoted by traditional and electronic media (blogs, websites). Tourists are shown places in which the products are produced. Tourist paths leading to production facilities are available [1].

In the context of tourism in Poland, regional cuisine specialties are starting to be considered separate tourist attractions. Traditional products and regional dishes can be a part of a unique tourist service, or be a client magnet by themselves [2].

The authenticity, quality, the connection to the region, and its long tradition of production are the features that are often emphasized in trip programs and leaflets advertising restaurants, inns, or cities and regions in general [3, 4].

Brand products are an important feature of the promotion of the region. A local brand is a source of information for consumers and tourists showing that the product is authentic – it is a guarantee of origin and the method of production. This gives the product an identity associated with a specific place and producer. A regional product brand can create an attractive image of an area and contribute to the development of tourism and agritourism [5, 6, 7, 8]. The brand of the Roztocze region is based on a marketing strategy developed by Roztocze Local Tourist Organization. The concept of the brand includes many actions leading to the increase of the region's recognizability for tourists and fulfilling the promise of healthy and active leisure in the bosom of nature. The Roztocze brand is also used for the promotion of local foods [9]. The building of the brand is based on the cultural heritage of the region and the creation of new touristic products in Roztocze, and is also a part of the Development Strategy of the Lubelskie Voivodeship planned for 2014-2020

(and possibly up to 2030) [10].

The aim of the research conducted was to identify regional dishes, a choice of dishes that could be described as 'brand dishes' and the use of those dishes as tourist attractions in Roztocze.

Material and methods

The research concerned the choice of regional products based on suggested examples and respondents' personal opinions. Studies also identified the most characteristic regional dishes which could, alongside brand dishes, be used for the promotion of tourism in Roztocze. The source of data used in the research was the information collected from students studying tourism and recreation at PWSZ in Zamość, by means of a questionnaire. The research included Polish and Ukrainian students and studies were conducted in 2013. The research group constituted students studying tourism and recreation who, in the future, will become active agents in the field of tourism in the region. The questionnaire was intended to assess their knowledge and opinions of regional cuisine. Respondents were asked to choose brand products and the best ways of promoting them. In order to demonstrate the connection between knowledge of cuisine and nationality, the research was also conducted on Ukrainian students.

The questionnaire used in the research contained 18 questions and included factors such as gender, age, nationality, place of residence and material situation, which highly influence knowledge of regional cuisine [11, 12, 13, 14]. In order to identify the most characteristic dishes of Roztocze and choose

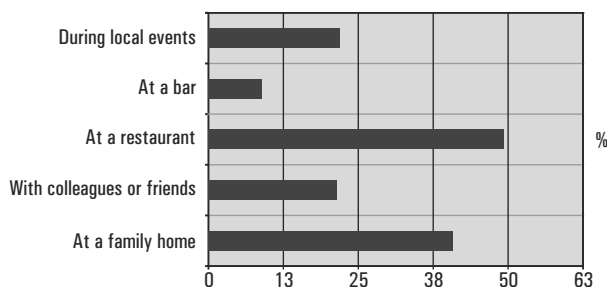
the products of regional cuisine that could be considered brand products, open questions were used. In order to establish a method of promotion of brand tourist products, a cafeteria survey was used with multi-option, half-open questions. Other questions included in the questionnaire were multi-option and close-end. In total 196 people were questioned, including 130 women (66%) and 66 men (34%). Most respondents were between 18 and 25 – 176 people (90%), fewer people were under 18 (9.5%) or 26 and over (0.5%). Among the questioned group Polish nationality was declared by 104 people (53%), and Ukrainian by 91 people (46.5%). Only one person was Polish-Ukrainian (0.5%). By analyzing the place of residence of students, it was established that most respondents came from cities of up to 50 000 residents (36%) and from the countryside (33%). 21% of respondents lived in cities with over 50 000 residents. The smallest group consisted of students from towns with fewer than 5 000 residents (10%). In the research, the material situation of the respondents was also included. Most people described their material status as good (55%) or average (35%). According to 11 people (5%), their material status was very good and for 10 people (5%) it was bad.

Results

A significantly important element in the assessment of knowledge of regional cuisine was the parentage of the respondents. 44% of the respondents declared their permanent residence in Roztocze, and 56% lived there mostly to finish college.

When asked to assess their knowledge of regional cuisine most students described their knowledge as average (41%) or good (38%). 12% admitted they did not know anything about regional cuisine and 9% described their knowledge as very good.

Family home and cultivated traditions, as well as widely understood promotion of local specialties and their availability to both locals and tourists, influence knowledge of regional cuisine. The places in which the respondents had the opportunity to consume regional dishes is shown in figure 1.

* – the figures do not add up to 100% as respondents could choose more than one answer.

Figure 1. The place of consumption of regional dishes of Roztocze /N=196/

In order to identify the most characteristic dishes of Roztocze, respondents were asked to name a few based on free association. In the analysis of dishes named by the students in the questionnaire as local specialties of Roztocze, only those dishes, which were named six or more times were included. Others were rejected as not very well known, or not connected to the region.

According to Polish and Ukrainian students, the most well-

known dish in Roztocze is dumplings. This is a dish made of thin dough in which stuffing is wrapped. The stuffing is mostly made out of curd cheese and potatoes, buckwheat, cabbage and mushrooms or local fruit. Other dishes associated with Roztocze cuisine by both tested groups were sauerkraut stew and sour rye soap. Compared to the Ukrainian students, the Polish group identified more dishes associated with Roztocze (tab. 1).

Table 1. The most characteristic dishes of regional cuisine in Roztocze according to students

Opinion of Polish students /N=104/			Opinion of Ukrainian students /N=91/		
Dish	N*	%	Dish	N*	%
Dumplings	56	53.85	Dumplings	31	34.07
Biłgoraj pie	36	34.62	Sauerkraut stew	24	26.37
Sauerkraut stew	19	18.27	Sour rye soap	22	24.18
Regional beer	19	18.27	Red borscht	6	6.59
'Cebularz'	18	17.31			
Potato pancakes	18	17.31			
Stuffed cabbage	13	12.50			
Sour rye soap	7	6.73			
White borscht	6	5.77			

* – only dishes that were chosen six or more times were included in the results.

In the promotion of regional cuisine, the brand of the product is as important as knowledge of local specialties. Four renowned products were chosen in the research: Biłgoraj pie, bean and rape honey from Roztocze [15], Roztocze holiday oil [16] and Zwierzyniec beer. The following criteria were important in making a choice: the tradition of production, its presence on the List of Traditional Products of the Lubelskie Voivodeship [17], the presence of the products at local events, their availability to tourists, and their quality (prizes and awards won). Students' knowledge of those products was varied (tab. 2). The most well-known brand product turned out to be Zwierzyniec beer. The second was Biłgoraj pie.

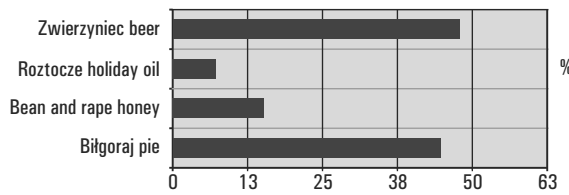
Table 2. Knowledge of regional brand products in Roztocze /N=196/

Name of the product	Known products		Known and consumed products	
	N*	%	N*	%
Biłgoraj pie	106	54.08	77	39.29
Bean or rape honey from Roztocze	39	19.90	18	9.18
Roztocze holiday oil	51	26.02	38	19.39
Zwierzyniec beer	160	81.63	137	69.90

* – respondents could mark more than one answer.

When asked if regional cuisine can be used in the promotion of tourism in Roztocze, most of the students (72%) answered yes. 69% of respondents had positive responses to high-quality brand products. According to 77% of respondents, brand products can be a tourist attraction and increase the number of tourists visiting the area.

Among four of the products mentioned above, Zwierzyniec beer and Biłgoraj pie were identified as the biggest attraction of the regional cuisine of Roztocze. Less significant products were bean and rape honey and Roztocze holiday oil (fig. 2).

* – the figures do not add up to 100% as respondents could choose more than one answer.

Figure 2. The attractiveness of brand products of regional cuisine of Roztocze /N=196/

Other local dishes can also be used in the promotion of the region and be representative of it. Therefore, students were asked to name other dishes that could become brand products of Roztocze. According to respondents, dumplings could be one of those dishes. Other very popular dishes that, according to the respondents, Roztocze can be proud of a sauerkraut stew, sour rye soap, 'tarcich', cabbage stuffed with buckwheat, 'cebularz' and trout. Products that, according to the respondents, could become brand products are shown in table 3.

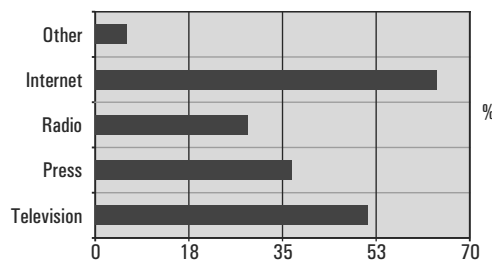
Table 3. Products of Roztocze regional cuisine that, according to the respondents, could be considered brand products /N=196/

Product	N*	%
Dumplings	32	16.33
Sauerkraut stew	24	12.24
Sour rye soap	24	12.24
'Tarcich'	13	6.63
'Cebularz'	10	5.10
Cabbage stuffed with buckwheat	8	4.08
Trout	6	3.06

* – only dishes that were chosen six or more times were included in the results.

64% of respondents declared that travel agencies should offer trips to places of production of regional specialties, combined with tastings. This would allow visitors to familiarize themselves with the process of production of products and the quality of the stock, and enable them to buy specialties directly from the producer.

In order to encourage tourists to undertake culinary trips, local specialties should be promoted. The research shows that the best way to do this is the placement of information and adverts on the Internet and on television. Media like radio and press hold less significance. There are also other means of promotion, such as culinary shows and tastings of dishes at varied local and national events (fig. 3).

* – The figures do not add up to 100% as respondents could choose more than one answer.

Figure 3. The method of promotion of brand products of Roztocze /N=196/

Analysis of the knowledge of regional cuisine in Polish and Ukrainian groups of students shows significant statistical differences. The biggest percentage of respondents from Poland and Ukraine described their knowledge of this topic as average. However Polish students are more knowledgeable about their native cuisine. A very good level of knowledge was declared by 11.4% of Poles and 6.6% of Ukrainians. A lack of knowledge of regional cuisine was declared by 4.8% of Poles and 18.7% of Ukrainians (tab. 4).

Table 4. Knowledge of regional cuisine among Polish and Ukrainian students

Category of answers	Polish		Ukraine	
	N*	%	N*	%
Very good	12	54.08	77	39.29
Good	41	19.90	18	9.18
Average	47	26.02	38	19.39
No knowledge	5	81.63	137	69.90
$\chi^2 = 10.22$ C _{KOR} 0.22 p < 0.02				

As it turns out, the shaping of culinary habits and traditions, takes place mostly at home. The place where one eats is also an important factor. Polish students, given their place of residence, had much more time and opportunity to get to know the regional cuisine of Roztocze. Analysis of the results shows that statistical differences (no more than p<0.001) occur in cases of consuming dishes of this cuisine at home and at various events. In this context Polish students have the advantage. A small percentage of respondents learned about certain Roztocze specialties from family members and friends. In this case the differences between two groups were not statistically significant (tab. 5).

Table 5. The place of consumption of regional cuisine dishes of Roztocze by Polish and Ukrainian students

Category of answer	Polish				Ukraine			
	N		%		N		%	
	No	Yes	No	Yes	No	Yes	No	Yes
Family home	42	63	40	60	74	17	81.3	81.7
$\chi^2 = 34.45$ C _{KOR} = 0.39 p < 0.001								
At friends' and colleagues' homes	84	21	80	20	70	21	76.9	23.1
$\chi^2 = 0.27$ p < 0.5 kstatistically irrelevant								
At restaurants	63	42	60	40	36	55	39.6	60.4
$\chi^2 = 8.15$ C _{KOR} = 0.20 p < 0.005								
In a bar	92	13	87.6	12.4	87	4	95.6	4.4
$\chi^2 = 3.92$ C _{KOR} = 0.14 p < 0.05								
During local events	86	37	64.8	35.2	85	6	93.4	6.6
$\chi^2 = 17.97$ C _{KOR} = 0.28 p < 0.001								

Discussion

Knowledge of regional cuisine is a key element in its usage in promotion. Research conducted by Sajdakowska et al. [18] shows that the family home is an important factor in cultivating culinary traditions in the region. This is confirmed by research shown in this publication. However, restaurants hold the greatest significance in that regard. Sanchez-Canizares and others [19] claim that the choice of regional dishes in restaurants is a key element from tourists' points of view. According to the

authors [19] gastronomy is considered by the visitors as the biggest tourist attraction of Cordoba (76.2%) and the increasing number of visitors was responsible for the increase in the number of restaurants (from 156 in 1998 to 235 in 2009). According to research conducted in Poland by Citybell Consulting and the ARC Rynek i Opinia research institute, Poles going on holiday domestically mostly visit restaurants serving local cuisine (89%) and inns (84%), followed by local breweries (54%), works producing local foods (37%), vineyards (33%) and museums connected to the production of food (26%) [20]. In the case of Roztocze, there are no publications on the choice of regional dishes served by local restaurants or reviews of their attractions for tourists. There is also no culinary path in Roztocze, which should extend its reach to Roztocze Gorajskie, Roztocze Szczerbieszkańskie, Roztocze Tomaszowskie, Roztocze Rawskie and neighboring cities such as Zamość and Biłgoraj.

The most characteristic dishes of local cuisine in Roztocze are, according to respondents, dumplings. As Jeżewska-Zychowicz claims [11], the frequency with which one eats is more influential when it comes to knowledge of traditional products than an authentic connection to the region. Research conducted confirms those observations because dumplings, sauerkraut stew and sour rye soap are popular dishes throughout Poland and not just in Roztocze.

Cuisine can and should be a showcase for the region [14, 21]. Brand products are a very important factor, and their identification is a topic of considerable research [21, 22]. The building of a local brand of regional products, according to Byszewska et al. [5], is not only profitable for producers, but could also be an inspiration for the development of tourism and services, especially in regions with unfavorable economic situations. In the group of people questioned about whether they were in favor of usage of brand products in tourist services, 43% answered 'rather yes' and 32.8% 'yes'.

According to Byszewska et al. [5], Biłgoraj pie is a famous brand product in the Lubelskie Voivodeship. Similar results were obtained in conducted research, although the most frequently chosen answer was not Biłgoraj pie (38.9%), but Zwierzyniec beer (41.6%). Of other brand products bean honey or rape honey from Roztocze were chosen by 13.3% of the respondents and Roztocze holiday oil only by 6.2%. Those products were also the least well-known (honey – 10.9%; oil – 14.3%) and the least consumed (honey – 6.7%; oil – 14%) by the respondents. Similar results were obtained by Żakowska-Biemans and Kuc [14], who pointed out that oils and fats (8%) and honeys, and fruit and vegetable products were the least frequently chosen. Most of the respondents (51% answered 'rather yes' and 18.4% 'yes') believed that the products mentioned above are of high quality. As the literature claims, regional foods are associated with high quality [5, 19] and taste [11, 14].

Aside from four suggested products, respondents were asked about their opinion on what other regional dishes deserve to be described as brand products. According to the respondents dumplings should be the showcase of the region. Similar results in regions other than Roztocze were obtained by Radzymińska et al. [13] and Staniewska et al. [22]. In the case of the second-most-frequently chosen dish, which was sauerkraut stew, the results are the same, which is also confirmed in specialist literature [11]. According to Buczkowska [23], the creation and promotion of appropriate tourist souvenirs (also based on local foods and drinks) is a key factor in the development of tourist activity in certain places and for visiting tourists. Pomianowski [12] names television adverts as the most effective method and for Staniewska et al. [22] and Grabowska et al. [24] the best method of promotion is the Internet (80%). Local media, leaflets, brochures and local events are also significant. Student respondents also named the Internet and television as the most significant media in promotion. However, one of the most fre-

quently used methods of promotion of regional cuisine in Roztocze is local events such as the Festival of Local Products 'Tastes of Zamość and Roztocze' organised every year in Zamość as a part of the 'Hetman Fair', Festival of buckwheat and cranberries 'Gryczaki' in Janów Lubelski, the Lubelskie Meetings with Traditional and Hunting Culture in Zwierzyniec, the Imperial and Royal Galician Fair in Narol, and the Festival of Culture and Borderland Food in Basznia Dolna [9].

Plebańczyk [10] describes the showing to tourists of places in which products are created, for example big beer companies in Poland have started to open their breweries to tourists and have created tourist paths through their production facilities. Visitors can tour, taste, and also buy products made in a certain place. Żakowska-Biemans and Kuc [18] also claim that the preferred places to buy traditional and regional foods are, inter alia, specialist shops and directly at the producer's facility. Most respondents (rather yes – 30.7%; yes – 33.8%) taking part in the research spoke for the introduction to travel agency trips on the places of production of local foods, combined with the possibility of tasting and purchase. Local travel agencies in Roztocze offer visits to restaurants that specialize in regional cuisine and demonstrations of pressing of oil combined with the possibility of purchase [25].

Conclusions

1. Family homes and restaurants are important factors in cultivating culinary traditions in a given region.
2. Nationality has an influence on knowledge of regional cuisine.
3. Dumplings, sauerkraut stew, sour rye soap and cabbage stuffed with buckwheat were named the most characteristic traditional dishes in Roztocze.
4. Zwierzyniec beer and Biłgoraj pie turned out to be the most popular brand dishes.
5. Dumplings could also be considered a brand dish.
6. Products of regional cuisine can and should be an important element in the promotion of tourism in Roztocze.
7. Travel agencies should include trips to the places of production of regional specialties, combined with tastings and possibility of purchase.

Literature

1. Plebańczyk K. (2013). Culinary tourism in the context of balanced development in culture – perspectives for Poland. *Turystyka Kulturowa* 10, 23-38. [in Polish]
2. Tyran E. (2007). Regional and traditional products as an important part of rural tourism offer. *Acta Scientiarum Polonorum. Oeconomia* 6(3), 121-128.
3. Borowska A. (2008). Attitudes of European consumers towards traditional and regional products. *Zeszyty Naukowe SGGW w Warszawie, Ekonomika i organizacja gospodarki żywnościowej* 72, 145-159. [in Polish]
4. Matusiak A. (2009). Culinary travels as an element of cultural tourism. Culinary heritage of Górny Śląsk. *Turystyka kulturowa* 2, 4-19. [in Polish]
5. Byszewska I., Szczygiłski M., Goszczyński W. (2013). Local products – opportunities and challenges. *Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich*, 4-27. [in Polish]
6. Godlewski G. (2009). Polish tourist brand – products, prospects, strategies. *Polish Journal of Sport and Tourism* 16(4), 201-208.
7. Kuźniar W. (2010). The role of traditional products in the development of agrotourism (following the example of the Podkarpackie Voivodeship). *Acta Scientiarum Polonorum*.

- Oeconomia* 9(4), 245-254. [in Polish]
8. Radzymińska M., Jakubowska D., Smoczyński S.S. (2009). Local and regional products in the Mrągowskie district. *Biuletyn Naukowy* 30, 53-56. [in Polish]
 9. www.roztoczewita.pl. Retrieved 25.08.2014.
 10. www.strategia.lubelskie.pl. Retrieved 25.08.2014.
 11. Jeżewska-Zychowicz M. (2009). Chosen activities of young consumers in the traditional foods market and their attitudes. *Żywność. Nauka. Technologia. Jakość* 3(64), 126-136. [in Polish]
 12. Pomianowski J.F. (2009). Consumer research on regional foods. *Biuletyn Naukowy* 30, 41-47. [in Polish]
 13. Radzymińska M., Smoczyński S.S., Staniewska K., Garbowska B., Gałarska A., Jakubowska D. (2009). The market of regional products produced by agrotouristic farms – state and future prospects. *Biuletyn Naukowy* 30, 57-63. [in Polish]
 14. Żakowska-Biemans S., Kuc K. (2009). Traditional and regional foods in the opinion and behavior of Polish consumers. *Żywność. Nauka. Technologia. Jakość* 3(64), 105-114. [in Polish]
 15. www.ulikroztocze.pl. Retrieved 25.08.2014.
 16. www.olejarniaswiateczna.pl. Retrieved 25.08.2014.
 17. www.minrol.gov.pl. Retrieved 25.08.2014.
 18. Sajdakowska M., Żakowska-Biemans S. (2009). The perception of traditional foods by Polish consumers based on qualitative study. *Żywność. Nauka. Technologia. Jakość* 3(64), 95-104. [in Polish]
 19. Sanchez-Canizares M.S., Lopez-Guzman T. (2012). Gastronomy as a tourism resource: profile of the culinary tourist. *Current Issues in Tourism* 15(3), 229-245.
 20. www.egospodarka.pl. Retrieved 25.08.2014.
 21. Costa L., Besio K. (2011). Eating Hawai'i local foods and place-making in Hawai'i Regional Cuisine. *Social & Cultural Geography* 12(8), 839-854.
 22. Staniewska K., Smoczyński S.S. (2009). Identification of local and regional specialities in the Gołdapskie and Węgorzewskie districts. *Biuletyn Naukowy* 30, 75-78. [in Polish]
 23. Buczkowska K. (2014). Local food and beverage products as important tourist souvenirs. *Turystyka Kulturowa* 1, 47-58.
 24. Garbowska B., Smoczyński S. (2009). The image of regional and local products in the Giżyckie and Oleckie districts. *Biuletyn Naukowy* 30, 131-134. [in Polish]

Submitted: September 15, 2014

Accepted: November 4, 2014

PRODUKTY MARKOWE KUCHNI REGIONALNEJ W PROMOCJI TURYSTYKI NA ROZTOCZU

EWA BEKIER-JAWORSKA¹, MARCIN BOCHENEK²

¹Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Szymona Szymonowica w Zamościu,
Instytut Turystyki i Rekreacji

²Akademia Wychowania Fizycznego J. Piłsudskiego w Warszawie, Wydział Wychowania Fizycznego
i Sportu w Białej Podlaskiej, Katedra Wychowania Fizycznego

Adres do korespondencji: Marcin Bochenek, Wydział Wychowania Fizycznego i Sportu, Katedra Wychowania Fizycznego, ul. Akademicka 2, 21-500 Biała Podlaska, tel.: 83 3428724, fax: 83 3428800, e-mail: marcin.bochenek@awf-bp.edu.pl

Streszczenie

Wprowadzenie. W ostatnich latach można zaobserwować wykorzystywanie specjalów kuchni regionalnej jako samodzielnych atrakcji turystycznych. Budowanie lokalnej marki jest ważnym elementem promocji regionu, wpływającym także na rozwój turystyki kulinarnej. Celem przeprowadzonych badań była próba identyfikacji dań regionalnych, wybór dań zasługujących na miano markowych oraz ich wykorzystanie w promocji regionu jako jednej z atrakcji turystycznych Roztocza. **Material i metody.** Badania przeprowadzono na grupie studentów kierunku Turystyka i Rekreacja, PWSZ w Zamościu, przy wykorzystaniu kwestionariusza ankiety. **Wyniki.** Badania ankietowe pozwoliły ocenić wśród studentów polskich i ukraińskich znajomość kuchni regionalnej, wyłonić najbardziej charakterystyczne dania oraz wybrać produkty markowe a także sposób ich promocji. **Wnioski.** Duży wpływ na znajomość kuchni regionalnej ma narodowość, zwyczaje wyniesione z domu rodzinnego oraz oferta lokalnych restauracji. Za najbardziej markowe produkty Roztocza ankietowani uznali piwo Zwierzyniec i Piróg biłgorajski. Produkty regionalne powinny być wykorzystywane jako atrakcja turystyczna na Roztoczu.

Słowa kluczowe: markowy produkt turystyczny, kuchnia regionalna, promocja, turystyka kulinarna

Wstęp

Turystyka kulinarna w Polsce jest obecnie szeroko promowana przez tradycyjne i elektroniczne media (blogi, strony internetowe). Turystom udostępnia się miejsca, w których powstają produkty oraz wytycza ścieżki turystyczne prowadzące do zakładów produkcyjnych [1].

Na gruncie turystyki w Polsce, specjały kuchni regionalnej zaczynają być traktowane jako samodzielne atrakcje turystyczne. Tradycyjne produkty i dania regionalne mogą stanowić część niepowtarzalnej oferty turystycznej lub same w sobie być magnesem przyciągającym klientów [2].

Autentyczność, jakość, związek z regionem, wieloletnia tradycja wyrobu, to cechy, które niejednokrotnie podkreśla się w programach wycieczek, ulotkach reklamujących restauracje, karczyki czy szerzej miasta i regiony [3, 4].

Ważnym elementem promocji regionu są produkty markowe. Marka lokalna stanowi informację dla konsumentów i turystów, że sprzedawany produkt jest autentyczny, stanowi gwarancję pochodzenia i sposobu wytwarzania. Sprawia, że produkt nie jest anonimowy, lecz kojarzony z konkretnym miejscem i producentem. Markowy produkt regionalny może tworzyć atrakcyjny wizerunek obszaru i przyczyniać się do rozwoju turystyki i agroturystyki [5, 6, 7, 8]. Marka regionu Roztocza oparta jest na strategii marketingowej opracowanej przez Lokalną Organizację Turystyczną Roztocze. Koncepcja funkcjonowania marki zakłada szereg działań zmierzających do zwiększenia rozpoznawalności regionu jako miejsca atrakcyjnego turystycznie i spełniającego obietnicę zdrowego, aktywnego wypoczynku na łonie przyrody. Marka Roztocze służy również promocji lokalnych produktów spożywczych [9]. Budowanie marki

w oparciu o dziedzictwo kulturowe regionu oraz tworzenie nowych produktów turystycznych na Roztoczu, wpisuje się także w opracowaną na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 r.) Strategię Rozwoju Województwa Lubelskiego [10].

Celem przeprowadzonych badań była próba identyfikacji dań regionalnych, wybór dań zasługujących na miano markowych oraz ich wykorzystanie, jako jednej z atrakcji turystycznych, w promocji Roztocza.

Material i metody

Badanie dotyczyło wyłonienia produktów regionalnych w oparciu o sugerowane przykłady oraz własne opinie respondentów. W pracy dokonano również identyfikacji najbardziej charakterystycznych dań regionalnych, które obok dań markowych mogłyby posłużyć w promocji turystyki na Roztoczu. Źródłem danych do badań były informacje zbierane od studentów kierunku Turystyka i Rekreacja, PWSZ Zamość, z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety. W badaniu wzięli udział studenci narodowości polskiej i ukraińskiej. Badanie przeprowadzono w listopadzie 2013 roku. Grupę badawczą stanowili studenci kierunku Turystyka i Rekreacja, którzy w przyszłości staną się animatorami ruchu turystycznego w regionie. Postanowiono zbadać ich znajomość i opinię na temat kuchni regionalnej. Do respondentów zwrócono się z prośbą o dokonanie wyboru produktów markowych oraz najlepszych sposobów ich promocji. Na podstawie opinii określono ich nastawienie do turystyki kulinarnej jako atrakcji turystycznej regionu. Badanie przeprowadzono także na studentach narodowości ukraińskiej, aby wykazać związek znajomości

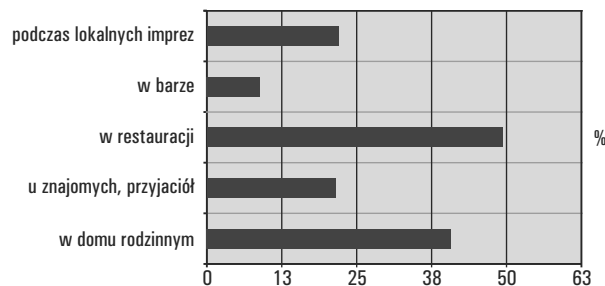
kuchni z narodowością. W pracy wykorzystano kwestionariusz ankiety, który składał się z 18 pytań. Określono w nim takie czynniki, jak: płeć, wiek, narodowość, miejsce zamieszkania oraz sytuację materialną, które mają istotny wpływ na znajomość potraw kuchni regionalnej [11, 12, 13, 14]. Do identyfikacji najbardziej charakterystycznych dań dla Rostocza oraz wyboru produktów kuchni regionalnej zasługujących na miano markowych wykorzystano pytania otwarte. Pytania wielowariantowe kafeteryjne półotwarte wykorzystano do poznania sposobu promocji markowych produktów turystycznych. Pozostałe pytania zawarte w kwestionariuszu, to pytania kafeteryjne wielowariantowe zamknięte. Łącznie przebadano 196 osób, w tym 130 kobiet (66%) i 66 mężczyzn (34%). Zdecydowana większość respondentów była w wieku od 18 do 25 roku życia – 176 osób (90%), kolejną mniej liczną reprezentowaną kategorię wiekową stanowili badani w wieku do 18 lat (9,5%) i powyżej 26 lat (0,5%). Wśród badanej populacji narodowość polską zadeklarowały 104 osoby (53%), ukraińską 91 (46,5%), a polsko-ukraińską tylko 1 ankietowany (0,5%). Analizując miejsce zamieszkania studentów stwierdzono, że zdecydowana większość respondentów pochodziła z miast do 50 tys. mieszkańców 36% oraz wsi – 33%. W miastach powyżej 50 tys. mieszkańców zamieszkiwało 21% ankietowanych. Najmniej liczną grupę stanowili studenci pochodzący z miasteczek do 5 tys. mieszkańców – 10%. W badaniu uwzględniono również sytuację materialną respondentów. Najwięcej osób określiło swój status materialny jako dobry (55%) i przeciętny (35%). Według 11 osób (5%) ich sytuacja materialna przedstawiała się bardzo dobrze, a dla 10 (5%) była zła.

Wyniki

Oceniając znajomość kuchni regionalnej bardzo istotnym elementem jest pochodzenie respondentów. Wśród ankietowanych stałe zamieszkanie na Rostoczu zadeklarowało 44% badanych, dla pozostałych 56% pobyt związany był głównie ze studiami.

Dokonując oceny znajomości kuchni regionalnej znaczna większość studentów określiła swoją wiedzę na ten temat jako przeciętną (41%) i dobrą (38%). Do całkowitego braku znajomości kuchni regionalnej przyznało się 12% ankietowanych, a 9% określiło swoją znajomość jako bardzo dobrą.

Na znajomość kuchni ma wpływ dom rodzinny i wyniesione z niego tradycje, a także szeroko zakrojona promocja lokalnych specjałów oraz ich dostępność zarówno dla miejscowych jak i turystów. Miejsca, w których ankietowani mieli możliwość spożywania dań kuchni regionalnej przedstawiono na rycinie 1.

* – nie sumuje się do 100% ponieważ badani mogli wybrać więcej niż jedną odpowiedź.

Rycina 1. Miejsce spożywania dań kuchni regionalnej Rostocza

W celu identyfikacji najbardziej charakterystycznych dla Rostocza dań poproszono ankietowanych o podanie nazw kilku z nich na zasadzie dowolnych skojarzeń. Analizując dania wy-

mienione przez studentów w kwestionariuszu ankiety jako lokalne specjały Rostocza uwzględniono tylko te, które uzyskały 6 i więcej wskazań odrzucając inne, jako mało znane bądź niezwiązane z regionem.

Zdaniem studentów z Polski i Ukrainy najbardziej znanym na Rostoczu daniem okazały się pierogi. Jest to potrawa z kawałków cienko rozwałkowanego ciasta, w które zawija się farsz. Do przygotowania farszu wykorzystuje się najczęściej ser twarogowy i ziemniaki, kaszę gryczaną, kapustę i grzyby lub lokalne owoce. Inne dania kojarzone z kuchnią Rostocza przez obie badane grupy to bigos i żurek. W grupie studentów z Polski w porównaniu do studentów z Ukrainy daje się zauważyć większą liczbę dań kojarzonych z Rostoczem (tab. 1).

Tabela 1. Najbardziej charakterystyczne dania kuchni regionalnej Rostocza w opinii studentów

Opinia studentów z Polski /N=104/			Opinia studentów z Ukrainy /N=91/		
Nazwa dania	N*	%	Nazwa dania	N*	%
Pierogi	56	53,85	Pierogi	31	34,07
Piróg biłgorajski	36	34,62	Bigos	24	26,37
Bigos	19	18,27	Żurek	22	24,18
Piwo regionalne	19	18,27	Barszcz czerwony	6	6,59
Cebularz	18	17,31			
Placki ziemniaczane	18	17,31			
Gołąbki	13	12,50			
Żurek	7	6,73			
Barszcz biały	6	5,77			

* – w wynikach uwzględniono tylko te dania, które uzyskały 6 wskazań i więcej.

W promocji kuchni regionalnej ważna jest nie tylko znajomość lokalnych specjałów i ich dostępność, ale także marka produktu. W celach badawczych wybrano 4 produkty o uznanej renomie na rynku. Były to: Piróg biłgorajski, miód fasolowy lub rzepakowy z Rostocza [15], olej świąteczny rostoczański [16] oraz piwo Zwierzyniec. Dokonując wyboru uwzględniono następujące kryteria: tradycję wytwarzania, wpis na Listę Produktów Tradycyjnych Województwa Lubelskiego [17], obecność produktów na lokalnych imprezach, dostępność w ofercie turystycznej oraz ich jakość (nagrody, wyróżnienia). Znajomość wyżej wymienionych produktów wśród studentów była różna (tab. 2). Najbardziej markowym produktem regionalnym okazało się piwo Zwierzyniec, na drugim miejscu znalazł się Piróg biłgorajski.

Tabela 2. Znajomość markowych produktów regionalnych Rostocza /N=196/

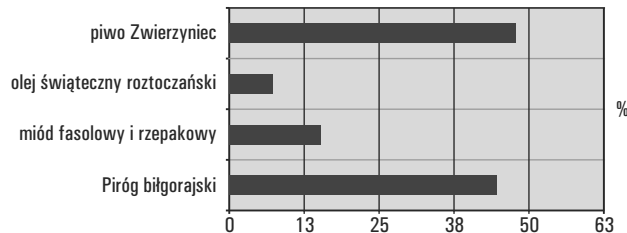
Nazwa produktu	Produkty znane		Produkty znane i spożywane	
	N*	%	N*	%
Piróg biłgorajski	106	54,08	77	39,29
Miód fasolowy lub rzepakowy z Rostocza	39	19,90	18	9,18
Olej świąteczny rostoczański	51	26,02	38	19,39
Piwo Zwierzyniec	160	81,63	137	69,90

* – ankietowani mogli wybrać więcej niż jedną odpowiedź.

Na pytanie czy kuchnię regionalną można wykorzystać w promocji turystyki na Rostoczu zdecydowana większość studentów – 72% odpowiedziała tak. Z kolei na temat wysokiej jakości produktów markowych pozytywnie wypowiedziało się 69% ankietowanych. Według opinii 77% badanych, produkty markowe

mogą być atrakcją turystyczną regionu zwiększając liczbę odwiedzających turystów.

Spośród czterech wyżej wymienionych produktów markowych za największą atrakcję kuchni regionalnej Rostocza respondenci uznali piwo Zwierzyniec i Piróg biłgorajski. Mniejsze znaczenie w promocji regionu uzyskały natomiast: miód fasolowy i rzepakowy oraz olej święteczny rostoczański (ryc. 2).

* – nie sumuje się do 100% ponieważ badani mogli wybrać więcej niż jedną odpowiedź.

Rycina 2. Atrakcyjność produktów markowych kuchni regionalnej Rostocza /N=196/

Do promocji regionu można wykorzystywać także inne lokalne potrawy, stanowiące jego wizytówkę. Dlatego poproszono studentów o podanie dań, które ich zdaniem zasługują na miano produktów markowych Rostocza. Do takich potraw według ankietowanych należą pierogi. Inne bardzo popularne dania, którymi może się pochwalić Rostocze to w opinii respondentów: bigos, żurek, tarciuch, gołąbki z kaszą gryczaną i cebularz oraz pstrąg. Produkty zasługujące na miano markowych w opinii ankietowanych przedstawiono w tabeli 3.

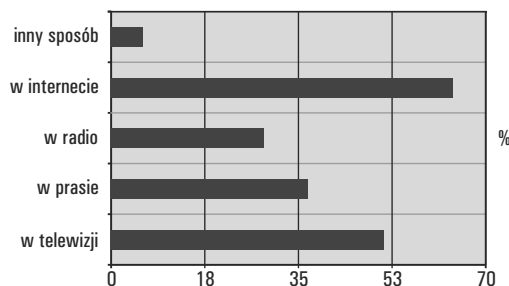
Tabela 3. Produkty kuchni regionalnej Rostocza zasługujące według respondentów na miano markowych /N=196/

Nazwa produktu	N*	%
Pierogi	32	16,33
Bigos	24	12,24
Żurek	24	12,24
Tarciuch	13	6,63
Cebularz	10	5,10
Gołąbki z kaszą gryczaną	8	4,08
Pstrąg	6	3,06

* – w wynikach uwzględniono tylko te produkty, które uzyskały 6 wskazań i więcej.

Jak wynika z deklaracji badanych (64%), w ofercie biur turystycznych, powinny się znaleźć wycieczki do miejsc produkcji regionalnych specjałów, połączone z ich degustacją. Pozwoliłoby to odwiedzającym zapoznać się z procesem wytwarzania produktów i jakością surowców oraz umożliwiło zakup specjałów bezpośrednio u producenta.

Aby zachęcić turystów do podróży kulinarnych należy promować lokalne specjały. Zrealizowane badania pokazują, że najlepszym do tego sposobem jest umieszczanie informacji i reklam w Internecie i telewizji. Mniejsze znaczenie mają takie media, jak radio i prasa. Do celów promocyjnych można wykorzystać inne sposoby, takie jak: pokazy kulinarne oraz degustacje potraw przy okazji różnych lokalnych i krajowych imprez (ryc. 3).

* – nie sumuje się do 100% ponieważ badani mogli wybrać więcej niż jedną odpowiedź.

Rycina 3. Sposoby promocji produktów markowych Rostocza /N=196/

Analiza znajomości kuchni regionalnej w grupie studentów polskich i ukraińskich wskazuje różnice istotne statystycznie. Największy odsetek badanych respondentów z Polski i Ukrainy określił swoją wiedzę na ten temat jako przeciętną. Studenci z Polski charakteryzują się jednak większą znajomością rodzimych kuchni. Bardzo dobry poziom wiedzy zadeklarowało 11,4% Polaków i 6,6% badanych z Ukrainy. Nieznajomość kuchni regionalnej dotyczył grupy 4,8% Polaków i 18,7% Ukraińców (tab. 4).

Tabela 4. Znajomość kuchni regionalnej Rostocza wśród studentów polskich i ukraińskich

Kategoria odpowiedzi	Polska		Ukraina	
	N*	%	N*	%
Bardzo dobra	12	54,08	77	39,29
Dobra	41	19,90	18	9,18
Przeciętna	47	26,02	38	19,39
Brak znajomości	5	81,63	137	69,90
$\chi^2 = 10,22$ C _{KOR} 0,22 p < 0,02				

Kształtowanie nawyków i tradycji kulinarnych, jak się okazuje, odbywa się przede wszystkim w domu rodzinnym. Istotne znaczenie ma także miejsce spożywania posiłków. Studenci z Polski, z uwagi na miejsce zamieszkania, mieli zdecydowanie więcej czasu i możliwości na poznanie kuchni regionalnej Rostocza. Analiza wyników badań dowodzi, że różnice istotne statystycznie, na najwyższym poziomie p < 0,001, występują w przypadku spożywania dań tej kuchni w domu rodzinnym i na imprezach okolicznościowych. W tym zakresie zdecydowanie przeważa młodzież polska. Niewielki odsetek respondentów poznawał wybrane specjały kuchni z Rostocza u przyjaciół i znajomych, różnice w tym przypadku pomiędzy wybranymi grupami nie były istotne statystycznie (tab. 5).

Tabela 5. Miejsce spożywania dań kuchni regionalnej Roztocza studentów polskich i ukraińskich

Kategoria odpowiedzi	Polska				Ukraina			
	N		%		N		%	
	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak
W domu rodzinnym	42	63	40	60	74	17	81,3	81,7
$\chi^2 = 34,45$ $C_{KOR} = 0,39$ $p < 0,001$								
U znajomych, przyjaciół	84	21	80	20	70	21	76,9	23,1
$\chi^2 = 0,27$ $p < 0,5$ k statistically irrelevant								
W restauracji	63	42	60	40	36	55	39,6	60,4
$\chi^2 = 8,15$ $C_{KOR} = 0,20$ $p < 0,005$								
W barze	92	13	87,6	12,4	87	4	95,6	4,4
$\chi^2 = 3,92$ $C_{KOR} = 0,14$ $p < 0,05$								
Podczas lokalnych imprez	86	37	64,8	35,2	85	6	93,4	6,6
$\chi^2 = 17,97$ $C_{KOR} = 0,28$ $p < 0,001$								

Dyskusja

Znajomość kuchni regionalnej jest kluczowym zagadnieniem przy wykorzystaniu jej do celów promocyjnych. Z badań Sajdakowskiej i wsp. [18] wynika, że dużą rolę w kultywowaniu tradycji kulinarnych regionu ma dom rodzinny. Potwierdzają to badania realizowane w powyższej publikacji, jednakże największe znaczenie w tej dziedzinie mają restauracje. Sanchez-Canizares i wsp. [19] dowodzą, że oferta dań regionalnych w restauracjach ma kluczowe znaczenie z punktu widzenia turystów. Według badań autorów [19] gastronomia jest uznawana przez odwiedzających za największą atrakcję turystyczną Kordoby (76,2%), a coraz większa liczba odwiedzających wpływa na wzrost liczby restauracji (ze 156 w 1998 r. do 235 w 2009 r.). Jak pokazują przeprowadzone w Polsce przez Citybell Consulting i ARC Rynek i Opinia badania, Polacy wyjeżdżając na wakacje wypoczynkowe na terenie kraju najczęściej odwiedzają restauracje serwujące kuchnię regionalną (89%) i karczmę (84%), a w następnej kolejności lokalne browary (54%), wytwórnie produkujące lokalną żywność (37%), winnice (33%) oraz muzea związane z wytwarzaniem jedzenia (26%) [20]. W przypadku Roztocza brakuje publikacji na temat oferty dań regionalnych serwowanych przez lokalne restauracje oraz oceny ich atrakcyjności z punktu widzenia turysty. Na Roztoczu nie ma jeszcze także szlaku kulinarnego, który swoim zasięgiem powinien objąć Roztocze Gorajskie, Roztocze Szczebrzeszyńskie, Roztocze Tomaszowskie i Roztocze Rawskie oraz sąsiadujące z Roztoczem miasta takie, jak: Zamość i Biłgoraj.

Do najbardziej charakterystycznych dań kuchni roztoczańskiej należą według ankietowanych pierogi. Jak podaje Jeżewska-Zychowicz [11] na znajomość produktów reprezentujących tradycyjną kuchnię większy wpływ ma częstotliwość spożywania potraw niż autentyczny związek z regionem. Przeprowadzone badania potwierdzają te obserwacje, ponieważ pierogi, bigos czy żurek to dania bardzo popularne w całym kraju nie tylko na Roztoczu.

Kuchnia może, i powinna stanowić wizytówkę regionu [14, 21]. Bardzo ważnym jej elementem są produkty markowe, a ich identyfikacja jest przedmiotem wielu badań [21, 22]. Budowanie lokalnej marki produktów regionalnych przynosi, zdaniem Byszewskiej i wsp. [5], korzyści nie tylko producentom, ale może być inspiracją do rozwoju turystyki i usług, zwłaszcza na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania. W grupie osób ankietowanych za wykorzystaniem produktów markowych w ofercie turystycznej 43% wypowiedziało się za „raczej tak”, a 32,8% za „tak”.

Zdaniem Byszewskiej i wsp. [5] „Piróg biłgorajski” jest znany w kraju produktem markowym województwa lubelskiego.

Podobne wyniki uzyskano w przeprowadzonych badaniach, chociaż to nie Piróg biłgorajski (38,9%), a piwo Zwierzyniec (41,6%) było odpowiedzią najczęściej wskazywaną w ankiecie. Z innych produktów markowych „miód fasolowy” lub „miód rzepakowy z Roztocza” zaznaczyło 13,3% ankietowanych, a „olej świąteczny roztoczański” tylko 6,2% osób. Produkty te były też najmniej znane (miody – 10,9%; olej – 14,3%) i najrzadziej spożywane (miody – 6,7%; olej – 14%) przez badanych. Podobne wyniki uzyskały Żakowska-Biemans i Kuc [14], które wskazują produkty z kategorii oleje i tłuszcze (8%) oraz miody i przetwory owocowo-warzywne jako najrzadziej wymieniane. Zdecydowana większość respondentów (51% odpowiedzi „raczej tak” i 18,4% „tak”) uważa, że wyżej wymienione produkty markowe posiadają wysoką jakość. Jak podaje literatura, żywność regionalna jest kojarzona z wysoką jakością [5, 19] oraz smakiem [11, 14].

Oprócz czterech zasugerowanych produktów poproszono ankietowanych o opinię, jakie inne dania regionalne zasługują na miano markowych. Zdaniem respondentów to pierogi powinny być wizytówką regionu. Podobne wyniki w regionach innych niż Roztocze uzyskali także Radzymińska i wsp. [13] oraz Staniewska i wsp. [22]. W przypadku drugiego w kolejności wymienionego dania, jakim był bigos sytuacja przedstawia się tak samo, co również znajduje potwierdzenie w literaturze przedmiotu [11]. Według Buczkowskiej [23] tworzenie i promowanie właściwych pamiątek turystycznych – również w oparciu o lokalną żywność, napoje – ma kluczowe znaczenie dla rozwoju działalności turystycznej w poszczególnych miejscach, a także dla odwiedzających turystów. Pomianowski [12] wymienia reklamę w telewizji jako najskuteczniejszy ze sposobów, z kolei dla Staniewskiej i wsp. [22] i Grabowskiej i wsp. [24] najlepszym sposobem promocji jest Internet (80%). Nie bez znaczenia są także media lokalne, ulotki, broszury oraz imprezy lokalne. W opinii badanej grupy studentów to również Internet i telewizja zostały wybrane jako media o największym znaczeniu promocyjnym. Jednak jednym z najczęściej stosowanych sposobów promowania kuchni regionalnej na Roztoczu są imprezy lokalne, np. Festiwal Produktu Lokalnego „Smaki Zamościa i Roztocza” organizowane corocznie na terenie Zamościa w ramach „Jarmarku Hetmańskiego”, Festiwalu kaszy i żurawiny „Gryczaki” w Janowie Lubelskim, Lubelskie Spotkania z Tradycją i Kulturą Łowiecką w Zwierzyncu, Cesarsko-Królewski Jarmark Galicyjski w Narolu, czy Festiwal Kultur i Kresowego Jadła w Baszni Dolnej [9].

Plebańczyk [10] opisuje fakt pokazywania turystom miejsc, w których powstają produkty, np. wielkie koncerty piwne działające w Polsce, zaczęły udostępniać swoje browary dla turystów, wytyczając ścieżki turystyczne prowadzone po zakładach produkcyjnych. Odwiedzający mogą nie tylko zwiedzać czy spróbować, ale również nabyć produkty wytwarzane w danym miejscu. Również Żakowska-Biemans i Kuc [18] podają, że preferowanymi miejscami zakupu żywności tradycyjnej i regionalnej są między innymi sklepy specjalistyczne i zakupy bezpośrednio u producentów. Większość respondentów (raczej tak – 30,7%, tak – 33,8%) biorących udział w badaniu opowiedziało się za wprowadzeniem do oferty biur turystycznych wycieczek do miejsc produkcji lokalnej żywności, połączonych z możliwością degustacji i zakupu. Lokalne biura turystyczne działające na Roztoczu w programach wycieczek proponują wizyty w restauracjach specjalizujących się w kuchni regionalnej oraz pokazy tłoczenia oleju połączone z możliwością jego zakupu [25].

Wnioski

1. Duże znaczenie w zachowaniu tradycji kulinarnych regionu odgrywają restauracje i dom rodzinny.

2. Narodowość ma istotny wpływ na znajomość kuchni regionalnej.
3. Za najbardziej charakterystyczne dania tradycyjne dla Roztocza uznano pierogi, bigos, żurek oraz gołąbki z kaszą gryczaną.
4. Spośród produktów markowych na największą popularnością cieszą się piwo Zwierzyniec i Piróg biłgorajski.
5. Na miano produktu markowego Roztocza zasługują także pierogi.
6. Produkty kuchni regionalnej mogą i powinny stanowić ważny element promocji turystyki na Roztoczu.
7. W ofercie biur turystycznych powinny się znaleźć wycieczki do miejsc produkcji regionalnych specjałów, połączone z degustacją i możliwością zakupu.

Piśmiennictwo

1. Plebańczyk K. (2013). Turystyka kulinarna w kontekście zrównoważonego rozwoju w kulturze – perspektywy dla Polski. *Turystyka Kulturowa* 10, 23-38.
2. Tyran E. (2007). Regional and traditional Products as an important part of rural tourism offer. *Acta Scientiarum Polonorum. Oeconomia* 6(3), 121-128.
3. Borowska A. (2008). Postawy europejskich konsumentów wobec produktów tradycyjnych i regionalnych. *Zeszyty Naukowe SGGW w Warszawie, Ekonomika i organizacja gospodarki żywnościowej* 72, 145-159.
4. Matusiak A. (2009). Kulinarne wojaże jako element turystyki kulturowej. Dziedzictwo kulinarne Górnego Śląska. *Turystyka kulturowa* 2, 4-19.
5. Byszewska I., Szczygiłski M., Goszczyński W. (2013). *Produkty lokalne – szanse i wyzwania*. Warszawa: Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich.
6. Godlewski G. (2009). Polska marka turystyczna – produkty, prognozy, strategie. *Polish Journal of Sport and Tourism* 16(4), 201-208.
7. Kuźniar W. (2010). Rola produktów tradycyjnych w rozwoju usług agroturystycznych (na przykładzie województwa podkarpackiego). *Acta Scientiarum Polonorum. Oeconomia* 9(4), 245-254.
8. Radzymińska M., Jakubowska D., Smoczyński S.S. (2009). Produkty lokalne i regionalne w powiecie mrągowskim. *Biuletyn Naukowy* 30, 53-56.
9. www.roztoczewita.pl. Wyszukano 25.08.2014 r.
10. www.strategia.lubelskie.pl. Wyszukano 25.08.2014 r.
11. Jeżewska-Zychowicz M. (2009). Wybrane zachowania młodych konsumentów na rynku żywności tradycyjnej i ich uwarunkowania. *Żywność. Nauka. Technologia. Jakość* 3(64), 126-136.
12. Pomianowski J.F. (2009). Badania konsumenckie żywności regionalnej. *Biuletyn Naukowy* 30, 41-47.
13. Radzymińska M., Smoczyński S.S., Staniewska K., Garbowska B., Gałarska A., Jakubowska D. (2009). Rynek produktów regionalnych wytwarzanych przez gospodarstwa agroturystyczne – stan i perspektywy. *Biuletyn Naukowy* 30, 57-63.
14. Żakowska-Biemans S., Kuc K. (2009). Żywność tradycyjna i regionalna w opinii i zachowaniach polskich konsumentów. *Żywność. Nauka. Technologia. Jakość* 3(64), 105-114.
15. www.ulikroztocze.pl. Wyszukano 25.08.2014 r.
16. www.olejarniaswiateczna.pl. Wyszukano 25.08.2014 r.
17. www.minrol.gov.pl. Wyszukano 25.08.2014 r.
18. Sajdakowska M., Żakowska-Biemans S. (2009). Postrzeganie żywności tradycyjnej przez polskich konsumentów na podstawie badań jakościowych. *Żywność. Nauka. Technologia. Jakość* 3(64), 95-104.
19. Sanchez-Canizares M.S., Lopez-Guzman T. (2012). Gastronomy as a tourism resource: profile of the culinary tourist. *Current Issues in Tourism* 15(3), 229-245.
20. www.egospodarka.pl. Wyszukano 25.08.2014 r.
21. Costa L., Besio K. (2011). Eating Hawai'i local foods and place-making in Hawai'i Regional Cuisine. *Social & Cultural Geography* 12(8), 839-854.
22. Staniewska K., Smoczyński S.S. (2009). Identyfikacja specjałów lokalnych i regionalnych w powiatach gołdapskim i węgorszewskim. *Biuletyn Naukowy* 30, 75-78.
23. Buczkowska K. (2014). Local food and beverage products as important tourist souvenirs. *Turystyka Kulturowa* 1, 47-58.
24. Garbowska B., Smoczyński S. (2009). Wizerunek produktów regionalnych i lokalnych w powiatach giżyckim i oleckim. *Biuletyn Naukowy* 30, 131-134.

Otrzymano: 15.09.2014

Przyjęto: 04.11.2014